

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-10>

**INTELLECTUAL-HISTORICAL DISCOURSE IN YURIY
VINNYCHUK'S NOVEL "TANGO OF DEATH"**

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС У РОМАНІ
ЮРІЯ ВИННИЧУКА «ТАНГО СМЕРТІ»**

Mykhida L. M.

*Candidate of Philological
Sciences, Teacher
Kropyvnytskyi Construction
Vocational College
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Михида Л. М.

*кандидат філологічних наук, викладач
Кропивницький будівельний фаховий
коледж
м. Кропивницький, Україна*

На презентації книги «Танго смерті», її автор – Юрій Винничук, зазначив: «Я написав роман, в якому є закручений сюжет. Вважаю, що в кожному романі має бути стержень, який тримає весь зміст. Але я намагався писати все-таки роман, не якийсь поп-арт, не детектив і не книжку жахів. Я хотів написати щось серйозне. І мені здається, що там є якісь достатньо поважні епізоди, які витягують цей роман вище масової літератури» [2].

Події у романі Ю. Винничука «Танго смерті» розгортаються у двох сюжетних зрізах. Згідно першого – події відбуваються у довоєнному Львові і плавно перетікають у вир Другої світової. Автор знайомить читача із львівським «квartetом» – четверо друзів – українець, поляк, німець і єврей, батьки яких були бійцями армії УНР і загинули у 1921 році під Базаром, – переживають різноманітні пригоди, закохуються, воюють, але за будь-яких катаклізмів не зраджують своїй дружби. Цю сюжетну лінію можна назвати ретроспективною.

Друга (сюжетна лінія) розвивається паралельно – уже у наші дні. Тобто, відбуваються інші події з іншими героями. І не лише у Львові, але й у Туреччині. Інтрига, яким чином обидві сюжетні лінії зійдуться до купи, тримає читача у напрузі до самого фіналу.

Автор у романі «Танго смерті» створив «свою» історію Львова, в якій знайшлося місце навіть для старовинних забутих слів, якими говорив один із героїв – старий Лемберг, і були звичними для людей мультикультурного міста Лева, які «воскресли» на сторінках книги.

Ю. Винничук виставив інтелектуальний рахунок радянській історіософії і її сфальшованій інтерпретації війни, де є «свої» і «чужі», переможені і переможці, які залишаються жити в масовій свідомості українців і не лише українців. Отож, письменник-містифікатор написав

не просто інтелектуальний роман, а трагедію, яку можна назвати національною, адже слово «смерть» не має національності, так само як і безсмертя, музика чи гідність.

У тексті ми бачимо Львів 30-х років. «Зелений рай дитинства», постає із розповіді маленького хлопчика Ореста Барбарика і його друзів: поляка Яся, німця Вольфа і єврея Йося. Це діти героїв, вбитих червоноармійцями повстанців Української Народної Республіки, матері маленьких персонажів познайомилися на Янівському цвинтарі, де поховані їхні чоловіки.

Пізніше, коли війна вривається в життя міста і нав'язує свою жорстоку драматургію, мешканці розуміють, що вона (війна) спроможна тільки вбити, а не перемогти тих, батьки котрих померли за велику ідею.

Композиція роману складна, адже інтрига захована поміж різних часових пластів і сюжетних ліній. Автор майстерно реконструює історичні події і уміло переплітає їх із фантазмагорією, історичними фактами, що межують із відвертою містикою – в усьому цьому відчувається вправність досвідченого містифікатора Ю. Винничука [7].

«Танго смерті» – це передусім ода патріотам столиці колишньої Галицько Волинської держави, єдиного українського міста, яке в 1939 році тримало оборону дев'ять днів. Львів довоєнний і післявоєнний, на вулички якого час від часу переноситься читач, це не просто дві епохи, а абсолютно відмінні один від одного часопростори – люди, події, портретні замальовки міста.

Зі сторінок роману, про нього (сучасний Львів) розповідає не дитина, а дослідник арканумської культури, лінгвіст Мирко Ярош, за яким стежить СБУ, бо цей чоловік дивакуватий, не вписується в стандарти звичайного науковця і його інтелектуальні пошуки підозрілі. У цьому персонажі вгадуються риси самого автора.

Письменнику вдається з легкістю «перекидати» читацьку увагу з однієї подієвої зони і іншу – львівська бібліотека Оссолінеум стає живою містифікацією, казковою країною, де можна сотворити диво і віднайти безсмертя та заодно скупатися в озері і випити вина; живими стають картини бешкетів малих друзів чи формування єврейського гетто часів війни: «Місто міняло своє обличчя упродовж дня до неспізнання. [...] жидівки пропонували гарячі смажені каштани [...] коли проходили повз якісь українські товариства, то, погано володіючи українською мовою, своїми вигуками викликали в покупців регіт [...] Любили ми бігати на Ринок і дивитися на гуцулів в чорних капелюхах, обв'язаних крайками [...] Бойки з довгими вусами і обов'язково вигнутою файкою в зубах...» [3, с. 42, 43, 44]. А що цей фрагмент відсилає нас до твору Леопольда фон Захер-Мазоха «Жіночі образки

з Галичини» (який змальований з реального світу торговиці у Коломиї), то його інтертекстуальне «перетікання» маємо в описі львівських торгів: «Кракідали – це справжнє царство жидівське, тут можна побачити і вбраних на європейський манірних поважних пань та панів, і бородатих гуситів з довгими пейсами в чорних атлясових халатах і капелюхах, і засмальцьованих жидівок [...] так само на базарах Стамбула, Танжера, Маракеша чи Каїра, можна і навіть треба торгуватися [...] Поруч із гендьярами жидівськими сновигають українці й поляки, панує постійний рух, а в повітрі бринить гучна какофонія звуків» [3, с. 48]. Як бачимо, автору за допомогою лише кількох штрихів вдається відтворити культурно-історичну епоху певного часу. Сучасний же читач (якщо бував у Львові) з легкістю пізнає ринок, що розташований за величним оперним театром. У тексті він має назву «Кракаділи» (від польського Краків), а нині являє собою художній салон під відкритим небом у якому можна придбати вироби майстрів народних промислів – вишиванки, гerdани, ліжники тощо. Таких упізнаваних місць Львова і його передмістя у тексті є чимало – описи історичної частини: старого міста, дачних селищ, Личаківського кладовища тощо.

Хочеться зазначити, що фірмовий чорний гумор, Ю. Винничука у детективних історіях розчулює – артистичність високого гатунку плакальниці – бабці одного з хлопчаків, спіритичні сеанси пані Голди, дотепні епітафії пані Влодзі («Віршовані привітання та надмогильні написи складаю всіма мовами. Звертатися за телефоном... Питати пані Влодзю») і навіть інтимні подробиці із життя героїв подані в епізодах, не кидають тінь розпусника на письменника, адже у тексті немає побутової еротики і порнографії.

Роман «Танго смерті» – наскрізь трагічний, як і сама історія танго, що лягла в основу твору – Янівський концентраційний табір в якому організовано оркестр ув'язнених. Серед них – професор Львівської державної консерваторії Штрикс, диригент опери Мунд та інші відомі в минулому столітті музиканти. Диригент чує команду починати, його рука тремтить, але здійснюється вгору – і звучить незабутня мелодія, крики, ридання, постріли, в повітрі застигає смертельний відчай ув'язнених...

Ю. Винничук описує щось набагато масштабніше, більше, ніж смерть – ритуал безсмертя, загальновідому, але зрозумілу тільки втаємниченим музику, почувши яку, людина пізнає свою безсмертну сутність, долає відомі закони фізики і стає безсмертною.

Мелодію, яка лунала у момент розстрілу, самі музиканти назвали «танго смерті». Дивовижний манускрипт з партитурою симфонії, почувши яку слухач осягає безсмертя, герої роману і намагаються

знайти. Там сказано, що жива людина є камертоном, завдяки якому вона може пізнати себе в іншому житті.

Схожі ідеї описували піфагорійці, таємне товариство учнів Піфагора, математика і містика Давньої Греції. Але якщо читати уважніше, йдеться не про релігію чи бога, чи (ест)етику буття, а про безсмертя людської сутності, про те священне в людині, про що румун Мірча Еліаде писав свої філософські трактати.

Читаючи текст роману «Танго смерті», не виникає жодного сумніву, що їх написала людина глибоко закохана у Львів.

Юрій Винничук – письменник, який має талант розбудити уяву своїх читачів, примусити мандрувати разом з героями вулицями древньої столиці Галичини. Працюючи над текстом, автор, створив настільки реальні картини сюжетів твору та ще й додав того особливого азарту, що спонукає цікавитись власною історією.

Література:

1. Бацевич Ф. Лінгвокомунікативні аспекти українського «чорного гумору» (на матеріалі оповідань Ю. Винничука). URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/lingvistics/article/view/504> (дата звернення: 07.09.2024).
2. Винничук Ю. «У нас має бути гонор». URL: <http://litakcent.com/2011/04/01/jurij-vynnychuk-u-nas-maje-buty-honor/> (дата звернення: 07.09.2024).
3. Винничук Ю. Танго смерті. URL: <https://librarius.pro/book/tango-smerti> (дата звернення: 19.09.2024).
4. Винничук Ю., Кнайпи Львова – пораз другий, [в:] «Поступ», 2001, 22–23 вересня.
5. Винничук Ю. Легенди Львова. Книга перша. Львів, 2010.
6. Джурик Я. Смерть виповзає з підвалів. Львів, 2003.
7. Ковбаса І. Містифікатор Винничук. *Літакцент*. 25.06.2009. URL: <https://litakcent.online/2009/06/25/mistyfikator-vynnychuk/> (дата звернення 11.09.2024).